

hihetetlen, hogy enyi ideig semmi híradet nem vevém. Itt ily mesze hazámtól, minden szo menyei melodia, mely utánam szál, főkép, ha töled jön. Kérlek irjal! — Itt falun egész napomat a musák szolgálatjának szentelem; Románom halad, 's Atillámra²⁶ is már nagy előkészületek történnék, néhány kisebb poeticus darabot nem is említve. Szemere meg fog velem elégedni; ha még egy Musariont ir, 10 anyi aphorismust adhatok Bajza ur nagy megelégedésére, mert a Román irás alatt, ha néha 2 használok, mindég 10 ujjat csinálok. Lehetetlen mind egy pár kötetbe belétönni; így tehát, a mi marad Szemere Úr javára szolgáland, mert öt elveszni hagyni gyáva alávalóság volna.²⁷ Kazinczi gyujtá fel bennünk az első lángokat, barátjait melegíteni velek, első szent kötelességünk, és ha élek én telyesíteni fogom. — Atila a mint már tudod sokaktól intetik hogy hazájában maradjon mire ő így felel a Hunnak

Csak egy hazája van 's az a dicsőség, a fővezérek eszt ismétlik 's később a nép 's evvel az előjátéknak vege van. — Szomorú Játékkal²⁸ mi történt?

Ha irsz, csak Münchenbe irj.

Eötvös

Közli: báró SZALAY GÁBOR.

VADNAY KÁROLY LEVELESTÁRÁBÓL.

(Második, befejező közlemény.)

Szász Károly levele Vadnay Károlyhoz.

Kedves druzsám!

Pesten találkozásunkkor elfeledtem egy dolgot, mely pedig igen szivemen feküdt. Másnap meg akartalak látogatni, de feleségemtől kapott levél következtében (egyik kis lányunk beteg levén) haza kelle jönöm s így e levélben adom elé kérésemet.

Talán tudod hogy testvér öcséim egyike, előbb tengerésztsizt, azután megbukott Garibaldista, Aspromente után hazatérve, jelenleg Kólosvárt holmi kis tűzkármentőtársasági irnokságon tengődik. Igen képzett, irodalmilag művelt fiu, ki — a mellett hogy francia, angol, olasz és német nyelven jól ért s az angolon kívül meglehetősen ir is, — magyarul igen jól ir. Ő fordította pl. a Hóembert Sandtól, mely a

dalon „München 28. Mai” szövegű postabélyegző látható. — Tutzing Bajorországban a starhembergi tó partján fekszik. Eötvös itt Júlia nővérénél, férjezett gr. Vieregg Károlynénál volt látogatóban.

²⁶ Eötvös e művéről egyebet, mint amit ebben és a következő levélben róla ir, nem tudunk.

²⁷ Ez a célzás valószínűleg az akkor folyt Aurora-perre vonatkozik, amelyben Bajza és Szemere Pál állottak egymással szemben, mind-egyikük magának igényelvén a jogot Kisfaludy *Aurorájának* folytatására. 1834-ben és 1835-ben tényleg kétféle *Aurora* jelent meg, Bajzáé Kiliánnál, Szemeréé Trattner—Károlynál.

²⁸ A *Bosszú*. — L. az 1. levélhez tartozó 6.-ik jegyzetet.

Hölgyfutárban a Béla neve alatt, — s a Zschocke féle Áhitat Óráit, mely Heckenastnál az én tisztos firmám alatt jelent meg.

Mindezeket következő bizalmas kérelemmel támogatására bocsátom előre. Te Hartlebenre bírhat sz némi befolyással, eszközölj azért az ő külföldi regénytára vagy olvasótára következői köteteihez ezen öcsém számára valami munkát. Ő azt szint oly olcsón fogja teljesíteni mint bárki más, és jobban mint a szakmába fordítók legnagyobb része. Nem volna-e jó pl. a „Lady Audley's secret” — mely bármit mondjanak felöle, a legérdekeszítőbb angol regények egyike, az új iskolából? Vagy valamely olasz regény, mire nem igen akad fordító, öcsém pedig úgy tud olaszul mint magyarul.

Még azt teszem hozzá, hogy én a fordítást (mint az említett két művel is tettem) gondosan átnézni, sőt ha a kiadó kívánja, nevemet is szívesen oda adom a címlapra.

Hidd meg édes Károlyom, semmivel nekem nagyobb szolgálatot nem tehetnél — mint ha ezt kieszközölhetné számodra. Ha a mellett a fővárosi lapoknál is jelölsz ki egy pár kisebb francia novellát öcsémnek fordítani, azt is szívesen elvállalja.

Mivel a lapban látom kiadtad már a „Bojtárosan” című versemet, íme itt küldök egy pár más, hogy legyen mindig vorráthíg. — Pénzes leveled, távollétem alatt csakugyan megjött; a díjazásra nézve tartom magam abban foglalt kijelentésedhez, hogy Kálmánnal quitt vagyok. Veled számadásom e szerint a Bojtárossal kezdődik. Elég baj, hogy Kálmán ígéretében bízva, azon szerelmes verset évekig tartogattam számára, mikor alkalmam lett volna drágábban eladni. De már mindegy.

Kérlek azon jó szándékotokról, hogy mielőbb meglátogassatok, ne mondjatok le. Jöjtek hajón a *szalki* állomásig ott mindig találtok kocsikat, melyek ide hoznak, de ha engem előre tudósítnátok: én is kúldenék kocsit előtökbe, a megjelölt napra.

Kérésemet újra szivedre kötvén, maradok

Szabadszállás 1864 Május 31

ölelő barátod

Szász K

Vadnay Károly megjegyzése: Szász Károly levele Vadnay Károlyhoz.

1.

Győry Vilmos levelei Vadnay Károlyhoz.

Kedves Károlyom!

A rajtunk lévő ujonczozási előmunkálatok tengerének közepette csak ma érek rá először, hogy minapi szivélyes nyílt póstád *kérdésére*, néhány sorral válaszoljak. Senki sem tudja nálad jobban, hogy valami becsületes irodalmi munkálatnál mennyire igaz Lessing ama mondata:

Zum Dichten braucht man Muse,

Zum Schreiben braucht man Zeit.

Jelen szomorú körülményeink között, mondhatom, nálam hiányzik mind e két feltétel. Egyházi ügyeink nagyon, de nagyon ziláltak. Némelyeket irtam is neked már mindezekről, s most még azt is hozzá tehetem: hogy nem rég szegény öreg Táncsics esett nekünk lapjában, nekünk: „az orosházi két papnak” s nyilvánosan prostituál bennünket, hogy: „milyen kevés dolgunk van s még is milyen roppant sok a fizetésünk!”

Istenem! Ez a fizetés! Egy évre 80 mondd nyolczvan forint o. é.; kereszteléstől 8 kr. Temetéstől 5 krajczár, esketéstől 15 krajczár, — — halotti prédikációtól 20 krajczár egynek egynek, a mit 150 forintért szívesen oda adnánk évenként bárkinek! Legfőbb positiónk a föld, — mely azonban ez évben nem hoz be mindössze 200 forintot, s a buza, melyet — ha ára van, nem kapunk meg, — s ha megkapunk, nem tudjuk eladni; volt rá eset, hogy a pap-buzáért, még napszámost sem kaptunk! 1200—400 forint fizetésünk maximuma, s lehet ezt nyilvánosan, hirlap utján kürtölni, s mi több roszalni? Van ehez valakinek joga? Van e joga minket tétlenséggel megrónia annak, ki munkásságunkat nem látja, nem ismeri?! Ilyen czikkeket, tudatlan nép közé repíteni, — képzelheted azok hatását, kivált ma: a papok ellen! Sohasem kívántam, hogy valaki állásomért hódoljon, de azt megkövetelem, hogy egyéniségemért, ha szándékom becsületes és munkám hű, adja meg *ennek*, az őt megillető tisztelet. Ha van író, a ki romlott lélek: átok szálljon-e minden íróra? Ha van orvos, a ki gyógyításaiban hibát követ el: máglyára vessék-e még a segíteni képest is? Igen, ismerek én is papi hibákat, melyeket senki nálam jobban nem kárhoztat; de tudok erényeket is, melyek méltók a becsülésre.

Ilyen zaklatott, izgatott, nyugtalan kedélyállapotban irtam meg a „Corvinának” beküldött történeti elbeszélést, melynek megírására az adottszó szentsége kötelezett le; s csak is ez birt annyi hatalommal, hogy a munkára képpessé tegyen. Ezt pedig azért emlitem, hogy ha netalán amaz elbeszélés kezredbe kerülne, pillanatig se bánthasson az a gondolat: „Lám Vilmos másoknak tud írni, nekem pedig, kinek annyi halálával tartozik, nem!” Hitem és becsületem szavára fogadom, kedves Károlyom, mihelyt lehetséges, legelőször is a Fővárosi Lapoknak küldök egy — lelkemben már kész — elbeszélést. Csak egy kissé nyugodtabb, enyhébb viszonyokat!

Tegnapelőtt egyhete kaptam meg Madridból Moreto vigjátékát. Először átolvastam, áttanulmányoztam, s aztán rögtön hozzáfogtam a fordításhoz, míg az ujonczozási anyakönyvi kivonatok ki nem zavartak belőle. A fordítási munka valóságos enyhülése nyugtalan lelkemnek; ez sokkal könnyebben megy mint az eredeti. Ugy hiszem, Donna Diánát egy elbeszéléssel együtt küldöm fel, — Aug. vagy Septemberben. Ha lehet — a novellát még előbb. Ne kétkedjél jó akaratomban, kötelességemben, legeslegkevésbé pedig szeretetemben, melylyel vagyok

Orosházán 1869 Julius 22.

igazán a te

Vilmosod

Vadnay Károly megjegyzése: Györy Vilmos levele Vadnai Károlyhoz, orosházai lelkész korából.

2.

Kedves jó Károlyom!

Legutóbbi szives leveledre csak most válaszolhatok, mert az itt küldött csekélységek letisztázására, kevés időm jutott e lemúlt napokban. Négy fordítást küldök, egy egészet s három darabot: — használ fel, kedves Károlyom, ha méltók rá és használhatók.

Az első Percy gyűjteményéből a „Childe of Elle” angol ballada, sok benső, gyengéd vonással, s igazi balladai fordulatokkal. Kicsit hosszú ugyan, de talán azért közölhető. Kéziratban nagyon tág, — nyomtatás sűrűbbre tudná szorítani. Ha nem használhatnád, — azon szivességre kérnélek: tedd félre valahová ez egynek kéziratát, míg egyszer majd Pesten átvehetem, mert másolatban sincs meg egyetlen betűje se.

A második egy részlet, Calderon „El principe constante”-jából (Az állhatatos fejedelem.) Ezen fordításnak egy kis története van. A tavaszszal, Beksics spanyol fordítására irt bírálatom folytán, Greguss Ágost bizalomra kelt írántam, s felszólított hogy megboldogult öcscsének, Greguss Gyulának félbenhagyott fordítását, Calderon e most nevezett szomorujátékát nem lennék e hajlandó bevégezni, hogy aztán, ha mind ez, mind az én két fordításom a Kisfaludy-Társaság által elfogadhatnák a három spanyol darab, egy pártolói könyvkötetet képezhetne. Én örömmel vállalkoztam, s most minden egyebet félre téve ezt fordítom, hogy a Septemberi első ülésre már benyújthassam. A darab gyönyörű. Schack azt mondja róla: „Eine Geistererscheinung von gleich erhabener Wirkung ist nie auf der Bühne gesehen worden; und so umleuchtet dieser herrliche Schluss die ganze wunderbare Tragödie mit einem Heiligenschein, dass sie für alle Zeiten als das höchste da-stehe, was die christliche Poesie erreicht hat.”

Calderon e műve, a specialisan katolikus szellem egyik legremekőbb költői műve, — s talán nem veti épen az elfogultság árnyát protestansokra, hogy e par excellence katolikus költeményt, épen egy evangélikus tanár kezdé meg s egy evangélikus pap végzi be fordítani. A szép mindig szép és mindenektől szép, jöjjön Indiából, Rómából vagy akarhonnán. A közölt darab már egészen az én fordításom, s bárha csak részlet, talán használható lesz, mint az egész színmű legjellemzőbb szakasza, s forduló pontja.

A másik két közlemény svédből van, Runeberg kedves Nadeschdájából. Ez egy egészen önálló idyll, egy rableány története Katalin czárné korából. Nem oly szép távolról sem mint a Frithiof, de — hogy költő irta, erről tanúskodhatik már az az egy hasonlat is (a küldött második közlemény végén), melyben Nadeschda szívét s annak a szerelem által felolvasztott érzeményeit a hóhoz hasonlítja. E néhány sor

méltó, hogy az ember a hasonlatról tovább gondolkozzék, a minél tovább festi ki a képet, annál szebbnek, találóbbnak kénytelen beismerni.

Nadeschdát le akarom fordítani egészen. A svéd költészetet sem szeretném teljesen elhanyagolni, bárha az utóbbi hónapokban a spanyol fordítások Északról egészen Délre ragadtak.

Szives felszólításodra, a September közepéig küldendő novellát illetőleg, most csak annyit mondok: ha csak lehetséges, ha csak halálos betegség nem gátol: a mi erőmtől kitelik, mindent el fogok követni, hogy kívánságodat teljesítsem. Oly jó vagy hozzám, s én úgy szeretlek, hogy a lelkemet adnám érte! Hiszen, — ha arról volna szó: *akármilyen* novellát: ezt meg merném ígérni egészen bizonyosan, — de ilyennel meg sem mernék állni előtted, — mert nálad, a kit tisztetek, lelkem mindig olyan ruhában akarna megjelenni, a mely igen csekély tartalmu garde-robejában még is a legcsinosabb s legtisztességesebb. Tehát — ha csak lehetséges, ha csak lehetséges! Ugy szeretném ezt aztán magam felvinni Pestre, hogy ismét találkozhassam néhányval közületek, kikkel egy órai beszélgetés megfűszerezné életemet megint egy esztendőre. De fájdalom, ebből alig lesz valami, — elmossa az eső, mely roppant termést ígért gabonánkat jóformán tönkre teszi. Életszükség volna néha kibeszélgethetni magát az embernek irodalmi ügyekről, — melyek felől *itt*, ha csak monologot nem tartok, bizvást hallgathatok.

S most e kis küldeményeket, mint előpóstát, s mint számos sziveséged igen csekély viszonzását szolgálatodra még egyszer felajánlva, Kedves nőd kezeit, kisfiadnak homlokát csókolgatva, maradtam

Orosházán 1870 Aug 17.

tisztelő és szerető barátod
Győry Vilmos

Vadnay Károly megjegyzése: Győry Vilmos levele, melyben néhány műfordításáról ír, Vadnai Károlynak.

Fábián Gábor verses levele Vadnay Károlyhoz.

Vadnay Károlyhoz.*

Drága, Szerelmes Ecsém, engem Te kilencvenes aggnak

Híresztelsz, hogy így a nők szemiben lealázz;

Bár a kilencedik évtizedembe ma még csak az öröm

Rúdja nyulik s be sok év múlva tetőzhetem azt,

Nem tűröm e szerelem féltő sértést — provokállak;

Vissza ha nem vonod: ám: itt a vikeztyü, fogadd!

Arad, febr. 26ⁿ 876.

Dulce est desipere in loco

tartja

Fábián G.

az öreg

* Az àpropos-t lásd: „Fővárosi L.” 1876. 44. szám, 205^k lap, 3^k hasáb: 4—6 sorig.

Vadnay Károly megjegyzése: A közölt hírben az öreg Fábíán Gábor, tévedésből, vénytve volt s erre keletkezett e verses tréfás tiltakozás. V. K.

Szigligeti Ede levele Vadnay Károlyhoz.

Mélyen tisztelt uram!

Fogadja hálás köszönetemet azon jóságért, melylyel csekély személyemet legközelebb az önzés vádja ellen megvédeni sziveskedett. E védelem rám nézve annál becsesebb, mert Ön évek hosszú során közvetlen tanuja volt eljárásomnak az eredeti szerzők és darabok irányában. Más részről az Ön hathatós védelme kimentett azon kellemetlen helyzetből is, hogy én magam soroljam fel mindazon tényeket és adatokat, melyek a gyanúsításnak épen az ellenkezőjét bizonyítanak.

Fogadja még egyszer hálás köszönetemet, s tartson meg továbbra szives jóakarataiban.

Budapesten, január 19. 1878.

öszinte tisztelője
Szigligeti

Vadnay Károly megjegyzése: Vadnai Károlyhoz írt levél, a ki a nemzeti színház drámabíráló bizottságában esztendő hosszú során együtt működvén Szigligetivel, döntő adatokkal védhette meg őt a „Fővárosi Lapok”-ban az önző eljárás valótlan vádja ellen.

Jókai Mór levelei Vadnay Károlyhoz.

1.

Kedves barátom

Szerfölött sajnálom elhatározásodat, s ha annak megmástitására valami utat kitalálhatok, még megkísértem. De ha szembajod tiltja a dclgozást, akkor várni fogok ohajtott gyógyulásodra. Azzal az eszmével semmi esetre sem akarok kibékülni, hogy tőlem végkép megválj. Egyéb kívánataid úgy teljesüljenek, a hogy megirtad.

Az ohajtott viszonttalálkozásig is

Bp 1872. 10/XII.

igaz barátod
Jókai

Borítékon: Vadnay Károly úrnak
barátilag

Helyt

Vadnay Károly megjegyzése: Mikor a „Hon” rendes tárcairói állásáról lemondtam, arra adott válasz. Vadnai Károly.

2.

Üdvözet Vadnay Károlyhoz.

Kedves Barátom. Gyarló testi állapotom megakadályoz, hogy szín-

ről színre felköszönthesselek emlékezetes évfordulóján írói pályádnak. Vedd a kezedbe a képeimet, s gondold, mintha az mondaná el ezt.

Az Athenaeum igazgatósága nevében is üdvözöllek, mint legrégebb szerkesztőjét ez intézetnek, a kit azonban új minőségben továbbra is bírnunk remélünk. De hát ez csak olyan hat esztendőre szóló üdvökvívánás, a mihez én nekem még sokat kell hozzá adnom.

Felköszöntelek Tégedet, mint régi harcos és politikus az ifjabb, de vitézebb honyédat és honatyát, ki elébb karddal, aztán tollal védted dicsőségesen a magyar hazát, alkotmányt, szabadságot: kívánva Neked, hogy érd meg azt az időt, a midőn a magyar közvélemény nem csak a hazafias szavakat, hanem a hazafias tetteket is jutalmazni fogja. — Ez már hosszabb határidő.

De felköszöntelek, mint öreg jó barát a hozzám öregedni induló jó barátot, kívánva Neked és magamnak, hogy Te légy az, a ki egykor a búcsuztató beszédet fogod felettem megtartani.

De felköszöntelek végül, mint vén poéta, a megifjodó költőt, a ki ez idő szerint újra kezded a boldog együttléteket a te műzáddal: kívánva Neked most nem csak hosszú életet; de hosszú fiataliságot, örök munkaerőt, életvidám kedélyt, közönséget, mely megért, nemzetet, mely megjutalmaz! élj a munkabírás végső határáig s műveidben élj, a míg magyar szívében hazaszeretet lángja lobog: tehát a világ végeig!

Törhetetlen szeretettel

Budapest 1893 Jan 8

igaz barátod
Jókai Mór

Borítékon: Nagyságos

Vadnay Károly urnak

barátilag

Athenaeum

Vadnay Károly megjegyzése: Küldte Vadnay Károlynak az nap, midőn ennek a „Fővárosi Lapok” szerkesztésétől visszaléptek az író-társak ünnepi lakomát rendeztek.

Greguss Ágost levelei Vadnay Károlyhoz.

1.

Tisztelt barátom!

Bizonyára nem az én szép szememért írta Ön azt az üdvös predikációt, mely a Fővárosi Lapok mai számában megjelent s a német ellenesek német nyomon járásának fölmutatásával oly csattanósan végződik; az igazságnak akart vele szolgálni, a mit nem szokás megköszönni; s ha én mégis köszönetet mondok érte önnek, ez azért történik, mert az együgyű vád visszautasításában véletlenül benne van az én védelmem is, én pedig nem vagyok oly — hogy is mondjam? — oly elbizott hogy, ha valaki védelmemre kél, ez nekem jól ne essék, s ki se fejezem, hogy jól esik. Ambár kezdek már elbizakodni, hogy ilyen nép ostromol, még pedig mint tekintélyt!

Magok a vádak, a mint sorra feltűnnek, nagy találekonyágot tanúsítanak, a mi annál meglepőbb, minthogy épen a lelki tehetetlenség táborából származnak. Minap rabszolga szellemmel vádoltak meg minket, mert az ötvenes évek rabszolga korában — midőn t. i. irodalmi munkásságunk Bach uraimék ellen volt intézve — természetesen szolgállelkűekké kellett válnunk. Legujabban a germanisatiót hányják szemünkre, mert hiszen épen mi küzdöttünk a ránk erőszakolt német szó és szellem ellen. S a németeszelleműsége megint az én eredeti műveim vannak fölhozva például! igaz, mint rendesen, minden bizonyítás nélkül. Igen lekötelezett ön hogy ennek ellenében balladai tanulmányomat említette föl, mert ezt csakugyan inkább lehetne akár angolos, akár francziás szellemmel és modorral vádolni mint németessel. S attól tartok, egyéb dolgozataimat is, az egy széptani kísérletem kivételével, melyet 1847-ben, a német egyetemekről haza térve, mint félig-meddig hégelista irtam. Egyetemi tanszékemen is többet emlegetem Tainet — bár mint materialistát nem szeretem — mint Vischert, s eddig még csak angol, franczia és magyar költőket fejtegettem (Shakesperet, Corneillet, Molièret, Aranyt, Madáchot), németet nem. Egyébiránt bevallom, németet is eddigelé nem azért mellőztem, mintha a németesítés vádjától félnék, s épen nem restellem hogy a németektől is tanultam amit tanulhattam.

De azt már restellem, hogy nevem betegségét jelöl, még pedig oly kis mértékben tiszteletre méltó embereket. Pecsovics jobban járt.

Szíves kézszerítással
Budapesten 1874 nov. 4dikén

híve
Greguss Ágost

Vadnay Károly megjegyzése: Vadnai Károlynak írva, ki Greguss Ágostot a „német szelleműség” alaptalan vádja ellen nagyobb közleménnyel védte a „Fővárosi Lapok”-ban.

2.

Tisztelt Tagtárs!

Köszönöm Timont és az „apró” észrevételeket. Ezek annál többet érnek, minél számosabbak. A Kegyedéi azon — nem tudom, nemes boszúra-e? de mindenesetre helyes elhatározásra indítanak, hogy amikor csak lehet, Kegyedet ajánljam Shakespere-birálónak.

Phillist átveszem a Társaság részére, s ez ügybeli fáradozásait is köszönöm. Huszár Imre csak küldje mielőbb, s ha csak felét is. A hiányt valamiképp fog lehetni pótolni, tán valami kisebb franczia regénnyel.
9/11.

tisztelő tagtárs
Greguss Ágost

Vadnay Károly megjegyzése: Vadnai Károlynak, midőn ez, mint a Kisfaludy-Társaságtól megbízott bíráló az „Athéni Timon” fordítását a magyar Shakspere számára megbírálta s a megjegyzéseit, kifogásait a fordítóval, Greguss Ágosttal közölte.

Frankenburg Adolf levelei Vadnay Károlyhoz.

1.

Kedves Károlyom!

Egybekelésünk napja október 10-dikén lesz *Nagy-Czenken*, Széchenyi Béla jószágán. Ifjúkori emlékeim kötnék e helyhez. Anyám is itt született, s kelt össze apámmal. Ma is sok és őszinte barátim laknak itten. Innen visszamegyünk Sopronba, hol az „irodalmi és művészeti kör”-nek ugyanazon hó 15-dikén tartandó estélyén társaimtól és a közönségtől elbúcsuzok. 20-dikán Bécsbe megyünk, honnan november 6-dikán leutazunk Budapestre. 7-dikén isten segítségével benyitok hozzád, s elmondom, hogy' örülünk téged s szeretetreméltó nődöt láthatni.

Ha mindezeket érdemesnek találod lapodban megemlíteni, igen igen kérlek, ezt ne tedd előbb, mint annak *október 9-diki számában*. Igen kellemetlenül esnék, ha korábban történnék.

Urvári Lajos öcsém nem látszik hízoló véleményedet szatirikus cikkemről osztani, miután ezt, daczára szeptember 3-dikán levélben adott szavainak, maig sem közölte. Ne neheztelj, ha barátilag megkérek, sziveskednél azt tőle reklamálni, s nekem *bérmendetlenül* visszaküldeni. Tóth Kálmán sirjára fordítsd kegyesen a „Khinézer”-cikkért járandó honoráriumot, ha azt közleni érdemesnek találod.

Isten veled, kedves barátom! Ezerszer csókol Carina üdvözlote mellett téged őszinte tisztelő bátyád

Sopron 26/9 881.

Adolf

Vadnay Károly megjegyzése: Frankenburg Adolf Vadnai Károlynak.

2.

Kedves jó öcsém!

Előbbi levelem folytán bátorkodom még néhány adatot hétfői összekelésemhez Carinával tudomásodra hozni azon esetre, ha érdemesnek találod azokat fölhasználni.

Tanúim: *Vaszary Sándor*, nagyezenki tisztartó, a kinek boldogult anyám keresztanyja volt, s Carina bátyja, *Gschmeidler Akos*, udvari ügyvéd. — Az esketést *Tolnay Antal* kanonok és nagyezenki plebános, ifjúkori ismerősöm végzi. —

Ha megemlíteni akarod Carina négy évi működését (1863—67-ig) a nemzeti színháznál, s hogy valamennyi elsőrendű drámai szerepeit magyarul énekelté, noha nyelvünket nem bírta, ezzel is nagyon leköteleznéd öreg bátyádat. —

Még egyet. Te azt említettél egyik lapodban, hogy Tóth Kálmán barátom síremlékére néked Sopronból öt forintot küldtem. Miután én a nevezett összeget innen le nem küldtem, azt kell gyanítanom, hogy ezt Urváry öcsém tette, a ki cikkemért öt forint tiszteletdíjt ajánlott. A cikk mindeddig még nem jelent, én pedig soha senkitől tiszteletdíjt *előre* fölvenni nem szoktam, s azért igen kérlek, ha az öt forint csak-

ugyan Lajostól ered, sziveskednél azt neki visszaküldeni, s egyszersmind kéziratomat is visszaküldeni, melynek közrebocsátásába most többé bele nem egyezem.

Nem akarom hinni, hogy Urváry barátom ezen különös eljárás által meg akart volna sérteni: ezt tőle meg nem érdemleném. Más zsebéből nem akarok adakozó lenni. Hozd rendbe szokott tapintatod s ildomossággoddal a dolgot, s tartsd magadnál mind a két kéziratot, melynek egyikét, a már nálad levőt, majd *jobbal* fogom kicserélni.

Mihelyt lapodban, X. Y. Z. chiffre alatt, pár szóval értesíteni fogsz, hogy' sziveskedtél tisztába hozni a dolgot? azonnal elküldöm az öt forintot az említett kegyeletes célra. Csak arra kérek, ne neheztelj e sokféle alkalmatlankodásért téged őszintén szerető s ölelő

öreg Adolf bátyádra

Kedves jó nődet mindnyájan tiszteljük, s alig várhatjuk az időt, hogy nálad személyesen beköszönthessünk.

Sopron, 5/10 881.

Vadnay Károly megjegyzése: Frankenburd (1) Adolf tudósítja Vadnai Károlyt Carinával való összekeléséről.

3.

Kedves jó barátom! Folytonosan tartó gyötrelmes idegbajom, mely hat egész hetet töltet velem álmatlan éjjelek s nevezhetetlen kínok közt, nem engedi legnagyobb sajnálatomra: hogy *szerdán* Eggenbergbe Stájerbani utazásom előtt téled személyesen elbucszúzzam. Ágyban kell addig is maradnom. E pár sort is nagy megerőltetéssel írom. — Isten áldjon meg, s tarts meg régi őszinte barátságodban — ha nem láthatnálak többé, *még a síron túl is*.

11/5. 884.

öreg bátyád

Frankenburg Adolf

A postai levelező-lap címzése:

Tekintetes *Vadnai Károly* úrnak, a magyar tud. akadémia, s a Kisfaludy-társaság tagjának, a „Fővárosi Lapok” főszerkesztőjének helyben.

(Athenaeum).

Postai bélyegző: Budapest 84 máj 12 délelőtt

Csiky Gergely levelei Vadnay Károlyhoz.

1.

Kedves barátom!

Hivatalosan tudósítottam püspökömet, hogy az egyházi rendből kiléptem. — Légy szives ezt a hírt lapodban mielőbb közölni, olyan módon és oly kommentárral, a mint legjobbnak tartod. Részemről egyelőre nem volt más indokom, mint hogy kizárólag a drámairodalomnak

és a szinpadnak élhessek, melyben eddig egyházi állásom sokféleképen korlátolt. Ha e hírt nem tartanád a fővárosi lapokba valónak, úgy kérek, add át Szemerének azon kéréssel, hogy gondoskodjék mielőbb kellő módon közzétételéről.

Maradok

tisztelő barátod
Csiky Gergely

Bécs (Hotel Metropole)
15/11 81

Vadnay Károly megjegyzése: Vadnai Károlynak.

Megőrizte Vadnay K. azt az iratot is, melyet a csanádi megyéspüspök intézett Csikyhez kilépési szándékát bejelentő levelére:

A csanádi megyéspüspök irata Csiky Gergelyhez.*

2874
1881.

A csanádi megyés püspöktől.
Nagyontisztelendő Csiky Gergely urnak

Budapest.

Folyó hó 15-én kelt levele, melylyel az egyházmegyei hatósággal tudatja, hogy az egyházmegye kötelékéből és az egyházi rendből kilép, kezemhez érkezett.

Habár magát az egyházmegye kötelékéből már néhány év előtt tényleg kiszakította; habár tehetségeit ezen idő óta oly téren érvényesítette, melyet az egyház papjainak működési tervül kijelölni nem szokott, és az egyházmegyének Uraságod ezen működéséből sem haszna, sem öröme oka nem volt, miután oly téren kívánta volna látni, mely papi állásának jobban megfelel: még sem tagadhatom, hogy lépése meglep.

Azon tételek, melyeket a növendékpapok számára tankönyvül összeirt egyházi jogi könyvében arra nézve, mily feltételek alatt léphet valaki ki az egyházmegye kötelékéből, felállított és kifejtett, mostani lépésével össze nem egyeztethetők; és midőn ugyanazon könyvében igen helyesen azt tanította, hogy az egyházi rend az azt felvevőknek lelkébe eltörölhetlen jelt nyom, melynélfogva az egyházi rendből kilépni nem is lehet, mostani tettére a kárhóztató ítéletet már előre maga kimondotta.

Bármí legyen lépésének indoka, a hullámok e felett is el fognak simulni, és a világ napi rendre fog térni, de arra figyelmeztetem, hogy azok előtt, kik az embert erkölcsi értéke szerint szokták megítélni, a világnak dicsőhymusai alig lesznek képesek tettének súlyát ellensúlyozni.

A tömjénfüst, mely Uraságodat most körüllebegi, el fog szállni, és

* Közölve: Janovics Jenő: *Csiky Gergely élete és művei*. II. k. 94—96. l. Ez azonban eléggé nehezen férhető hozzá.

az anyagi siker meg egyéb érdekek, melyeknek kedvéért most szent hivatását hűtlenül elhagyja, el fognak mulni, de meg fog maradni hűtlenségének öntudata.

Temesvárott 1881 november hó 17-én.

Bonnaz Sándor
csanádi püspök

Borítékon: Főtiszteletü

Csiky Gergely Urnak

Hittudor, a m. tud. akadémia lev. tagja, a „Kisfaludy-Társaság”
altitkára

B u d a p e s t
Kisfaludy-Társaság

Vadnay Károly megjegyzése: Püspöki levél Csiky Gergelyhez, ki ezt nem akarván íratái közt őrzeni, azonnal Vadnai Károlynak adta.

2.

Tisztelt barátom!

Ismét nagy szomorúság éri, menyasszonyom beteg s én ez állapotában egy pillanatra sem tudom magára hagyni. Sőt hogy egészen nála maradhassak és ápolhassam, megegyezett, hogy az esküvő meghatározott napját előbbre tegyük és még ma délután $\frac{1}{2}$ 6-kor megesküdünk, egész csendben a háznál, csupán két tanú jelenlétében. Erre nézve fordulok egész bizalommal sokszor tapasztalt baráti szíveskedéshez, s kérlek, légy szíves az egyik tanú lenni, a mondott órában, lakásunkon (Ősz-utca, 22. szám. I. em. 24. ajtó). Arra is kérlek, szíveskedjél a mai esküvőt mindenki előtt titokban tartani, egész addig, míg a jövő héten lapodban nyilvánosan közölni fogod. Nem szeretném, ha ez esküvőről is először valami zúglap emlékeznék meg. — A másik tanú Karap Ferenc lesz, s kivületek senki más nem lesz jelen. Szíves válaszodat várja

Bpest, 1881. decz. 24.

tisztelő barátod
Csiky Gergely

Vadnay Károly megjegyzése: Vadnai Károlynak, kit esküvőjére egyik tanúnak hív meg.

Blaha Lujza levele Vadnay Károlyhoz.

Igen tisztelt Vadnay úr!

Személyesen akartam tiszteletemet tenni, de sajnálattal arról értesültem, hogy még pár hétig távol marad a fővárostól.

Levélben tudatom tehát hogy akarva nem akarva isten bizony direktorné lettem, miért? és kiért? azt a mai lapokban közzé tett nyilatkozatom tudatja. Irányomban mindig tanusított jó indulata felbátorított meg kérni szíveskedjék válatomat hathatos be folyásával támogatni.

Üdvözetemet nyilvánítva ő nagysága kedves nejének úgy Margitka leányának — kit mindnyájunk öröme az isteni gondviselés oly nagy veszélytől meg mentett.

maradok lekötelezett tisztelője

Budapest 13^{án} 881

Br. Splényné Blaha Luiza

Vadnay Károly megjegyzése: Vadnai Károlyhoz írt levél, midőn Blaha Lujza maga akart igazgatónő lenni, de amely tervéről lemondott. A levél végén említett nagy veszély az volt, hogy a szerkesztő leánykája, jó uszó lévén, messzire behatolt Balaton-Füreden a tó szabad vizébe s ereje elhagyván, másoknak kellett megmenteni.

Pálffy Albert levele Vadnay Károlyhoz.

Budapest jan. 15: 1882.

Drága nagy jó uram.

Vettem becses levelét, melyben ön oly kegyetlen hogy elkövetett ifju korom összes irodalmi bűneinek teljes lajstromát szememre hányja. Én most egy regényt csinálók s gondolom, hogy februárban készen leszek vele.

Jó akaró felhívására kísérletet teszek akkor egy novellára az ön kedvelt lapjának számára. Ha ígérem meg is tartom szavamát: föltéve, hogy addig élek, testi-lelki baj nem ér, s találok oly tárgyat, melyet kidolgozván, azt hihetem róla, hogy nem sokkal rosszabb, mint a minők mai nap teremnek.

Ha szándékom sikerül, alkalmas időben bekopogtatok majd a „F. L.” fényes szerkesztőségi teremeiben. Isten oltalmába ajánlja önt,

Pálffy Albert

Vadnay Károly megjegyzése: Vadnai Károlynak.

Lévay József levele Vadnay Károlyhoz.

Kedves Károlyom!

„Ülnek vala pedig a zsidók, kórok és betegek, a Betshajda tónak partján, várván, míg a tó megmozdulna.” Holnap után lesz két hete, hogy a megyeházától elszökve, itt ülök a Hámorban és várom, hogy az ihletés perczei megérkeznének s legalább Arany emlékezetét itt irhassam meg. Azonban „currente rotā urceus exit”. Eddig még hallgat az emlékezet, hanem egyéb apróságot mégis böngésztem. Azok közül sietek hozzád ezt az episztolát küldeni, úgy is oly igen régen nem lévén módomban, hogy nálad, vagy bárkinél is, bármi efféle aprósággal bekopogtassak. Még péntekig maradok itt, akkor haza megyek s otthon leszek folytonosan, hogy bármikor jönnétek is, el ne szalasszalak ben-

neteket. Azonban ígéretedből, úgy látom, nehezen lesz valami. Legalább Szász K. a múlt napokban ilyenformát mondott Lajosnak Pesten.

Isten veled, kedves Károlyom! Ölel

szerető barátod
Lévay József

Hámor, 22/VII 83.

Vadnay Károly megjegyzése: Lévay József levele Vadnai Károlynak.

Rákosi Jenő levele Vadnay Károlyhoz.

Ipoly Nyéken aug. 27. 882.

Kedves barátom!

Igen köszönöm úgy szives fáradozásaidat valamint szeretetreméltó soraidat. Nagyon örülök, hogy darabomat érdekesnek találod. Kézirat nincs róla velem se másolat, ennél fogva nem kontrollálhatom megírt benyomásaidat. Arra azonban emlékszem, hogy Ida motivuma — bárha ő mást beszél, — midőn vonakodik Béla gyors ajánlatát elfogadni, épen az, hogy szerelmes a grófba, de bántva van már az által is, hogy a gróf őt fel nem ismerte s a mellett nem hisz a gróf szándékának becsesebb motivumaiban. Úgy gondolom azonban a te kifogásodból, hogy ez, a mi szándékom volt, nincs világosan a darabban, különben észrevetted volna te is, a ki, mint látom, nemcsak érdeklél, hanem szeretettel is foglalkoztál a művel. Ha hazavetődöm, újra átnézem a munkát s meggyőződöm mivoltáról s módomban lesz figyelmeztetéseiteket esetleg hasznomra fordítani.

A mit Saulról irsz, az kegyetlenül elkedvetlenít. Paulaynak igazán van abban, hogy jelenleg nincsen színész, a kinek tehetsége és tulajdonságai fedeznék Saulnak mint hősnek alakját. De édes istenem! Hány shakespearei hős, hány más nincsen fedezve, mégis adják, kell adni e darabokat. S Paulay történeti cyklusokat csinál oly darabokból, melyek a magok keletkezése idejében se tettek se számot se szolgálót, melyeknek soha se színpadi se irodalmi becsük nem volt. Ma elő adatnak csak azon egy oknál fogva, mert nem most, hanem 20—50—100 évvel ez előtt irattak. Heródesről nem is szölok! Paulay akár mint praktikus színházi ember, akár mint irodalmilag jelesen művelt ember nincs abban a helyzetben, hogy Csepreghy darabjában oly jelességeket föl ne fedezhessen, a minőket ma nálunk senki sem produkálhat. Neki e jelenségeket *kell* látnia. Ha behunyja a szemét, rám nem teszi a jóhiszeműség benyomását.

Most még egyszer igen nagyon köszönöm szeretetreméltóságodat. Híved és barátod

Jenő

Vadnay Károly megjegyzése: Rákosi Jenő levele. Vadnai Károlynak, a nemzeti színház drámabíró bizottsága egyik tagjához írt levél.

Hiador (Jámbor Pál) levele Vadnay Károlyhoz.

Szabadka 1885 nov. 5.

Kedves barátom!

Végig olvastam könyvedet növekvő érdek és fokozott élvezettel. Szeretném az első és utolsó fejezetet mint a családi rajz és fiúi kegyelet mintáját kiemelni, de akkor igaztalan lennék a többi iránt. Szép és érdekes mind. Ni hommes, ni femmes, tous auvergnatos. Sajnálom, hogy jobban nem gazdálkodtam képviselő koromban, hogy meglátogathatnám azt a fehér márványu és sötét ciprus erdős várost, melyet szebbnek találaz Párisnál.

Hát a „madarak pajtásáról” mit mondjak? én is sokat irhatnék felőle. Együtt kezdtük pályánkat, engem is sokszor elfogott a váci utcán, hogy legujabb költeményét elszavalja és kevéssel halála előtt szoritottam vele némán kezét, midőn már csak susogott. Soha se feledem el az elválás ünnepélyes percét. „Hajolj ide! — mond, sugok valamit, és felmagasztalt arckifejezéssel sugá fülemb: „szeresd a szabadságot!”

Szegény Kálmán!

Holnap mindjárt oda kölcsönzöm egy barátoméknak könyved olvasás végett, hogy terjeszszem a hasznos olvasmányt.

Te is megemlíted a *Honderűt*, de én azon versenynek oka nem volék, sőt felszólaltam ellene a lapban. Erdélyi János az egész vitára azt mondá: „Ha te ütöd az én zsidómat, én is ütöm a tiedet.”**

Ki hitte volna, hogy azokat a csapásokat egész irodalmi pályámon megérezem? No de azért én leróttam önzetlenül bámulatom adóját Petőfi iránt, nemcsak életében, de halála után is.

Isten veled!

Irj minél többet. Ha könyved nem ér több kiadást, jele hogy még, vagy már nincs állandó közönségünk.

Tuus

Hiador

Vadnay Károly megjegyzése: Jámbor Pál (Hiador) levele Vadnai Károlynak, ennek emlékráji könyve: az „Elmult idők” megjelenése után.

Tárkányi Béla levele Vadnay Károlyhoz.

Eger 1885. nov. 17.

Kedves földim!

tisztelt Barátom!

Három üveg bort vitt tegnap a posta tőlem Számodra, hogy három *czim* alatt köszöntsem rád áldomásúl.

1-ső *czim* az „*Elmult időkről*” irt emlékezéseid. Eskümm nélkül is,

* Lisznyay Kálmán. V. K. megjegyzése.

** A „*Honderű*”-ben Hiadort a Petőfi rovására dicsérték. Ezért aztán Hiadort meg más lapok ócsárolták. V. K. megjegyzése.

hidd el, hogy e 254 lapnyi igen érdekes könyvedet *két nap* alatt az utolsó betűig elolvastam, mint a diák mondja: devoram... Négy-öt cikket kivéve, mondhatom majd valamennyiben volt némi részem neked is... ezért jól esett látnom könyvedben *nevemet*, bár az alkalomról, melynél ezt fölhoztad, rég megfeledkeztem... S kedves lesz tudnod neked is, hatán elfelejtetted: hogy 1845-ben iskolás korodban, szives voltál Miskolczon meglátogatni, mikor mint káplán, szüleim házánál betegen feküdtem. Oly gyermekded örömmel és lelkesedéssel hallgattad tőlem az élményeket, midőn elbeszéltem, hogy az előbbi 1844. évi februárban *Petőfi* nálam töltött pár napot Egerben a seminariumban a lelkes kispapok közt. A mit később *Orlay Soma* oly szépen irt le a Budapesti Szemlében. — — Elérzékenyülve olvastam a három szóból álló gazdag tartalmú *dedicatiót* is, melylyel e szép művedet *hálával* és *szeretettel* *Atyádnak* ajánlottad. Ha Bpestre megyek, elvezetsz-e e tisztas aggastyánhoz, hogy hódolatomat előtte kifejezzem azon atyáskodó kegyességért, melylyel az egykori kispapot Fellenmayer bemutatása mellett Miskolczon többször fogadta? Talán még emlékezni fog rá... Addig is légy tolmácsa előtte legforróbb tiszteletteljes üdvözetemnek. Kegyelettel emlékezem magas lelkű kedves Anyádra is, kivel egy ízben Budapestig utazni volt szerencsém.

A 2-ik *czimet* áldomásomhoz a Föv. Lapok nov. 15-i számának azon híreből vettem: hogy *Czuczor Gergely rablánczeit*, melyeket *Toldy* Ferenczünk özvegye ajándékozott a Kisfaludy-társaságnak, a november-havi gyűlésen *te fogod bemutatni*. E rablánczoktól nem lehet elválasztani annak személyét és emlékét, ki azokat viselte. Azért *Czuczor Gergelyünk* azon *arczképét*, melyet fogságából kiszabadulva, (midőn ő 1851. év nyarán Egerben járt), kiszabadulása becses emlékeül Kovács Mihály művész barátom részemre olajban igen szépen lefestett, melyet 1878-ban a Vitkovics ünnepélyen Gyulai Pállal együtt nálam te is láttál. — A mire Gyulai akkor fölszólított, most e *becses olajfestményt* ugyancsak hozzája küldöttem tegnap *ajándékol a Kisfaludy-társaságnak* a szükséges hivatalos és nem hivatalos kísérő levelekkel, és *100 fttal* folytatólag a társaság alaptökéjéhez vagy egyéb céljaira. Nézd meg e képet Gyulainál; azt hiszem, érdemes lesz az ülésen, tán *felvirágozva v. lombozva a rabláncok* mellett bemutatni. Majd te tudsz aztán ahhoz legjobban, mikép kell a „Riadó” költőjéről általad felolvasandó *emlékezést* ez által is érdekesebbé tenni.

A 3-ik *czimet* áldomásomhoz szintén lapod adta nov. 12-i számában, a *Verescsagin* muszka-képénél méltán megrován azokat, *kik minden vallásos érzelmet a realizmus sarába tipornak*... a Megváltót megfosztván a nimbusztól, melylyel a történelem felruházta.

Rendkívül érdekes és nagy jelentőségű, a mit *csillag* alatt ugyanott *szerkesztői jegyzetben* adtál... Mert csakugyan dogmának beváló igazság s állandó törvény marad: hogy *a költészet hivatása (szóban, színben, márványban) az eszményítés. Egy nagy, és közhittel szemben a legügyesebb képviselő sem boldogul, ha devalválja a szentet*... s a leg-

mesteribb kép értéke sem érhet föl azzal a kárral, mit az emberek szenvednek hitők megháborítása által.

Isten áldjon meg e nemes, e magasztos prédikátiódért. Ebben tökéletesen egy hiten vagyok veled... s jól esik visszaemlékezni, hogy midőn néhány év előtt *a megholt Krisztust*, kit egyik festésünk *Innocent*, mint valami korcsmából kitaszított munkást vagy hordárt mutatott be a tárlaton, s az én kemény ellenzésem daczára a jury díjazott, — te lapodban bátran ki merted írni, hogy e díjazás mellett is igen igen sokan vannak *Tárkányi* ellenkező véleménye mellett.

T. Barátom! azt hiszem, kedves dolgot teszek az ügynek is, neked is, — ha olasz-úti élményeimből ez irányban írok lapodba *egy-két tárczaczkiket*, talán többet is, ha szívesen veszed.

Azonban mindezt majd még bővebben megbeszéljük, ha Bpsten találkozunk... Addig is „*Emlékezéseidért*” ismételten kifejezve forró köszönetemet, őszinte szeretettel vagyok

tisztelő barátod
Tárkányi Béla

Vadnay Károly megjegyzése: Vadnai Károlynak írt levél.

Dóczy Lajos levele Vadnay Károlyhoz.

Bécs, 1888 ápr. 2.

Igen tisztelt barátom,

Szívemből köszönöm érdekes levelét. Az ily viszhang a legbecsebb minden irodalmi hatások közül — mert a mi a tömegre hat, az csak illatforma, — a mi egyes gondolkozót reflexióra indít, az már vetés, a mely megfogant. Soraiban egyébiránt az érintett mint legrokonnabb elem, a mit czikkem *ellen* jegyez meg; mert a kifogásolt helyek olyanok, a hol magam *ellen* szólok mintegy, hogy a megczáfolandó véleményt előbb megállapítsam, mielőtt megtámadom. Ez egyébiránt ki fog derülni a folytatásból.

Édes atyja úra miatti fájalmát egészen értem. Vadnay Lajos nemcsak édes atyja önnek, hanem, úgy képelem, sok részben ideálja, mert jelentékeny, derék, jellemes és jó ember, amilyen ma kevés terem. A klasszikus öreg urak közül való — s mi attól tarthatunk, hogy a leendő öreg urak már naturalista jellemek lesznek. Már pedig a naturalizmus, ha a művészetben csak disznóság, az életben gazság s annyit jelent: Minden helyes, a mi természetes — így pedig (lásd: La Terre) az apagyilkosság is helyessé válhatik.

Kérem, jelentse kedves nejének kézcsokomat. Igaz híve

Dóczy Lajos

Vadnay Károly megjegyzése: Dóczy Lajos levele Vadnai Károlyhoz.

Degré Alajos levele Vadnay Károlyhoz.

Budapest, Jan. 24ⁿ 889.

Kedves barátom!

Ilyen a politika; mennyi pénzembe s keserüségembe került már, most pedig öreg napjaimra még ez kellett ráadásul.

Hát nem tagadhatom biz én, hogy felszólásod (!) igen fájt, ha nem volnál Vadnay a jeles magyar író, csak annyiba venném, mint Demkóét. De a népszerű magyar író, szerkesztő, akademikus, Kisfaludy Társasági tag s volt honvéd tán legalább is hallgathatott volna ez ügyben.

Mit is mondtam én? hogy magatokat vagy a közönséget akarjátok ámitani azzal, hogy nemzetiségünket már nem lehet félteni. Itt csak annyiban hibáztam, hogy állításomat indokolni elmulasztám. Hát bizony félthetjük amíg uton-utfélen több német szót hallunk mint magyart, amíg tízszerannyi német könyv kél el mint magyar, amíg a német lap szerkesztői palotákat építenek s uradalmakat vásárolnak. Amíg az ily rendeletek s szonoklatok azt eredményezik, hogy a postai takarék könyvecskék míg eddig tisztán magyarul voltak szerkesztve, most már német és magyar nyelven jelentek meg. Amíg felsőbb köreinkben a magyar nyelv oly üvegházi növény, mely kiültetvén a szabadba, minden legkisebb dértől félteni kell, s ti most egyszerre téli fagyot akartok ráereszteni.

Boldog ember vagy ha azt hiszed hogy nálok annyira aklimatizálva van nyelvünk, hogy e kísérletet kiállni képes.

Ha ebben tévedtem vagy hibáztam, ha felfogásom ferde, bocsánatot kérek tőled.

Amit aztán magadra akarsz venni, egészen külön pont, külön bekezdés: hogy a kormányban, az országházban s az irodalomban akadnak a Schulvereinnak ügynökei. A kormányba nem értheted magad, az országgyűlésen vagytok egy egész nagypárt hívei, nem érthettem magát Vadnayt, de az irodalomban sem, mert lapod soha sem iparkodott ez ügynek propagandát csinálni, de igen a „nemzet' és 'pesti hírlap'.

Tán ügyetlenül volt stylizálva s félreértettél, mert ha mindezt a házban elmondtam volna neked, s elmondtam volna, legfeljebb mosolyogva megrázod fejedet, hogy bizony nem úgy van, s akkor is megjelenik nyomtatásban mint megjelent az a szegény levél.

Ohajtom egyébiránt és reméllem, hogy neheztelésed csak politikai, mi eddigi magány viszonyunkon s barátságunkon nem fog változtatni semmit.

Isten veled. Üdvözel

barátod
Degré Alajos

U. i. Felhatalmazlak fentebbi soraim bár mikénti felhasználására.
Degré

Vadnay Károly megjegyzése: Degré Alajos levele Vadnai Károlyhoz, ennek a képviselőházban tartott véderő-ügyi beszéde után.

Gróf Zichy Géza levele Vadnay Károlyhoz.

Seregélyes Nov. 1. 90 —

Kedves Barátom!

Köszönöm okos és rokonszenves sorait a Fővárosi lapokban — Ily lelkes fogadtatás után még inkább gondolkozóba esem — elfogadjam e ez állást vagy nem — Talán sokkal üdvösebb lenne most visszavonulni, a közönség legalább azt mondaná „jó intendáns *lett volna*“ —

Mostanáig minden intendáns mosolyogva lépte át azon küszöböt, mely fölött Dante mondásának kellene ragyognia „*lasciate ogni speranza*“ — Én leszek az első ki igen komolyan s nem azon meggyőződéssel lépnek az Operába, hogy mindennek sikerülni kell — A siker nagyon kétséges, a viszonyok súlyosak, — Óriási munka, önuralom és szerencse kell ahhoz hogy az operából Europai színvonalon álló magyar műintézet lehessen —

Négy primadonnával szeretnék az intézetbe lépni, négy isteni hölgygel: a szerencsével, igazsággal, bizalommal és lelkesedéssel. Isten Önnel, kedves családját tisztelve

vagyok és maradok
régí híve
Zichy Géza

U. i. verseimről nincs hír.

Vadnay Károly megjegyzése: Gróf Zichy Géza levele Vadnai Károlyhoz, midőn amaz a nemzeti színház és m. kir. operaház intendánsa lett.

Görgei Arthur levelei Vadnay Károlyhoz.

1.

Visegrád, 1892. Sept. 25.

Tisztelt barátom!

A „Fővárosi Lapok“ mai (265) számában a következőket olvasom: „Még a délután folyamán Görgei Arthur egy tálcza pompás gyümölcsöt küldött az erdész lakba Ó felsége számára.“

Ha a többi lapok akármit hazudnak rólam: fel sem veszem.

Másképen áll a dolog ha a te lapod hoz vagy átvész efféle lapos hazugságokat.

Mert téged én eddig sokkal ügyesebb s különösen velem szemben sokkal tapintatosabb lapszerkesztőnek ismertelek, semhogy oly szellemű ostobaságokra szorulhatnál lapodnak érdekesebbé tétele céljából.

Kétségtelen hogy én is szívest-örömet küldenék, ha volna miből.

Neked, tisztelt barátom, a köztünk fenálló viszonynál fogva tudnod kell hogy e földkerekségén én, akár tulajdonul, akár bérben egy tenyérnyi darabka földet sem bírok, tenyerezen pedig nem terem semmiféle élvezhető gyümölcs.

Dixit és keserves vezeklésed reményében ez egyszer megbocsát

őszinte barátod Görgei Arthur

Vadnay Károly megjegyzése: Vadnai Károlynak küldve

2.

Visegrád, 1891. aug. 19.

Tisztelt barátom!

Zichy Mihálynak szeretnék írni; de nem tudom Petersburgi lakcímét. Szerkesztői kötelességeidhez tartozik az is, hogy mindent tudjál. Ennélfogva szépen kérlek, közöld velem amire szükségem van, hogy megkapja leveletem Zichy Mihál.

Ha meg írni rösteled: nyomasd ki lapod szerkesztői üzenetei rovatában.

Ez idén ugyan mostohán bántok velem te meg Gyulai Pál!* Átok rátok! Most meg hiában iparkodnátok jóvá tenni mit rosszul cselekedtetek, mert holnap én Latinovits Frigyesné kis hugommal Pöstyénbe indulok. Ő csúzos fájdalmait, én bal lábam, jobb karom görcseit ott hagyandó. Sikerül-é? megreferálok annak idejében. Addig is szives üdvözléssel

híved *Görgei Arthur*

A lap címzése:
Nagyságos

Vadnay Károly
orságos képviselő úrnak

IV. Lipót utca 29.

Budapest

A levélhez gombostűvel odatűzve Görgei Arthur névjegye s rajta ceruzával ez az írás:

Bp. 1894. II. 12. hétfő.

Édes Károly! Holnap 13.kán (kedden) este 7 legkésőbb félnyolcz órakor itt légy mindnyájunk öröme! parancsolom, tehát viszontlátásra

Vadnay Károly megjegyzése: Thea-estélyre meghívó névjegy Vadnai Károlynak küldve.

Keleti Gusztáv levele Vadnay Károlyhoz.

Budapest 1893 január 14^{én}.

Mélyen tisztelt Képviselő ur!

Nagybecsű levelével nekem valóban igen kedves meglepetést és megnyugtatót szerzett. — Annyival kedvesebbet, mert nagyon bántott a gondolat, hogy a tiszteletére rendezett szép irodalmi ünnepen az imént részt nem vehettem. Pedig erősen föltettem volt magamban, hogy ezuttal „én is ott leszek”. — Megbomlott egészségem nem engedte. Épp' azokon a napokon idült csúzbajom keservesen elgyötört, a mint hogy hetek óta alig tettem lábamat az utcára, legfőlebb a szomszéd műcsarnokba sántikáltam át, egy-egy fontosabb ülés vagy tanácskozás alkalmából.

* Vagyis a nyáron nem látogattuk meg Visegrádon Gyulaival, mint nyaranként szoktuk. Vadnay Károly megjegyzése.

Utólag pedig, levélben gratulálni, mentegetőzni kissé igényteljesnek tetszett előttem, s azért inkább lemondtam róla.

Engedje meg, hogy ezeket előre bocsássom, őszinte tiszteletem, ragaszkodásom és jövőjét illető legjobb szerencsekívánataim egyszerű kifejezésével egyetemben.

A „Budapesti Szemlében” megjelent ama cikk iránt nyilvánított kitérítő elismerése is végtelenül jól esik, nem csak nekem, hanem bizonyára nagy elégtételül fog szolgálni valódi szerzőjének is. Mert, bármi hízélgő volna is reám nézve, ezt a — ki — cikket tényleg nem én írtam, hanem egy nálamnál sokkal fiatalabb, bár komoly irányú és készültsgű férfit, a ki egyébiránt nézeteimben és törekvéseimben osztozik, a kivel évek óta válltve munkálkodom, a kit ilyenformán némileg tanítványomul is tekinthetek, de a kiről egyelőre többet nem árulhatok el, mert ígéretem kötelez anonymitásának megővására.

Bizony sok pium desiderium van abban a dolgozatban kifejezésre juttatva, egy pár olyan is, a mely égető szükségét jelez, és a melynek kielégítése nélkül a mi magyar művész világunkban ma holnap be fog következni nem csak a válság, hanem a katasztrófák egész sora, a mint azt több helyt magam is már jó eleve megjósoltam.

Mély hálával tartozunk tehát Nagyságodnak hogy ezen szükségletekre illetékes helyen, a döntő körök figyelmét felhívni kegyes volt.

Jobb initiatívát elhagyatott művészetünk javára kívánni sem lehetne. És ha csakugyan melegedni tapasztaljuk majd a vasat, akkor, szíves tanácsát követve, bizony a magunk részéről is ütni, kalapálni fogjuk mindaddig, a mig — üveggel fedve — használható kiállításí palota lesz belőle.

De addig is, a mig, remélhetőleg czélt érünk, legyen szabad az igen tisztelt Képviseelő Ur hathatós pártfogására és nagylelkű támogatására tovább is számítanunk.

Isten sokáig éltesse Nagyságodat!!!

Igaz szívből óhajtja régi hive és lekötelezett tisztelője

Keleti Gusztáv

Vadnay Károly megjegyzése: Vadnai Károlynak írott levél Keleti Gusztávtól

Somogyi János ref. tanító levele Vadnay Károlyhoz.

Imola aug. 19. 1896.

u. p. Ragály, Gómör m.

Mélyen tisztelt Nagyságos úr!

Csaknem félszázada annak, hogy mint egy város szülöttje, tanuló-társak, s a haza szabadságáért a 22-ik honvéd-zászlóaljban együtt küzdök elváltunk egymástól. Az én csekélységem emlékéét úgy hiszem már egészen elmosta a hosszú idő emlékezetéből; de nekem most is szemem előtt lebeg Vadnay Károly mint tanuló-társ, szemem előtt lebeg mint honvéd.

Egy Epizodot elmondok azért honvédeletéből: A máramarosi oláh falvakban koválygott zászló aljunk a 48/49 telén és tavaszán. Tavasszal a roszúl élelmezett honvédek valami krumpli veremre találtak, s azt kissé megdézsmálták. A kapitánynak jelentetvén, kirukkoltatta a századot, (a kapitány nevét nem tudom, mert én a 3-ik században voltam). A főbűnös kipuhatoltatván, a kapitány elrendelte a szegény honvéd megbotoztatását. Ekkor kiáll a középre Vadnay K. őrmester: „Fiúk! hát botoztatásért szolgáljuk mi a hazát, ily csekélységért is meg lehet botoztatni a honvédet, ki életét hazájának szentelte!” A honvéd helyéről nem mozdól, de nincs is ki a kiszabott büntetést végrehajtsa. Ekkor a kapitány parancsol: „Napos káplár! Vadnay őrmestertől a fegyvert vegye el! A káplár nem mozdúl. A kapitány kudarczot vallva sorakoztat, s induljt vezényel. S otthon a kapitány Vadnay őrmestert maga elébe viteti, s — gondolom — 3 heti fogságra M. Szigetre küldi. — Itt Szigeten kerestem aztán fel V. őrmestert, ki csak annyiban volt fogoly, hogy az őrházból nem volt szabad kimennie. „Nincs pénzem barátom!” — mondja Vadnay Károly — „most küldtek Miskolczról 4 szép inget, add el valakinek! legalább megtraktálhatlak belőle.”

Onnan kiszabadúlva aztán, mi hamar következett a tisztí kinevezés.

És most, félszázad múlva bátor vagyok felkeresni ismét Vadnay Károlyt a 48/9-ki honvédtisztet, a régi bizalomnál fogva, kérve: legyen szives részemre kiállítani egy bizonyítványt, arról, hogy én szintén 48/9ben a XXII-ik honvédzászlóalj 3-ik századában mint őrmester szolgáltam, — s azt nekem — ha csak lehet — mielőbb megküldeni utánvét mellett. Mely szívességet reményelve, előre is hálás köszönetemet nyilvánítom.

A V. K. nevével kiállított bizonylatot, úgy hiszem kettős aláírás helyett is elfogadják; de azért kérném mielőbb, hogy a formaiság kedvéért, még dr. Grosz Józsvival ki szintén a 22-ik zászlóaljban szolgált — aláíratnám, — s így a kitűzött határidőig szept 30-ig a miniszterelnökséghez beadhatnám.

Kiváló tisztelettel maradtam
Mélyen tisztelt Nagyságos Úrnak

alázatos szolgája
Somogyi János
ev. ref. tanító

Vadnay Károly megjegyzése: *Vadnai Károlyhoz, egy epizodról annak honvéd-életéből.*

Közlő: KÉKY LAJOS.